

STARPKULTŪRU SAKARI

Pērn novembrī vienam no prestižākajiem pasaules arhitektūras medijiem – Japānā izdotajam žurnālam *a+u* – iznāca speciālizlaidums *Feature: Latvia – Architecture Unfolding*. Šī beidzamo gadu apjomīgākā Latvijas arhitektūras starptautiskā atspoguļojuma viesredaktore bija arhitekte un *Studio Wasabi* līdzdibinātāja Ilze Paklone.

Veidojot žurnālā *a+u* (*Architecture and Urbanism*) Latvijai veltīto speciālizlaidumu, biji lieciniece, kā japāņi reaģē, iepazīstot mūsu vēsturisko un laikmetīgo arhitektūru. Ko novēroji?

Japāņiem nav tā filtra, kas reizēm nevajadzīgi piemīt mums. Nereti uz jau ierastiem, daudzkārt redzētiem arhitektūras objektiem nespējam palūkoties no cita skatpunkta. Japāņus ļoti interesē vides kontekstuālās attiecības. Žurnāla redaktore Mari Hattori atzina, ka ģeogrāfiski tik nelielā telpā kā Rīga ir sakoncentrētas arhitektūras mērogu, vēsturisko stilu izmaiņas, dominē telpisks piesātinājums un vienlaikus izklaidētība. Vizuālā informācija šeit ir ļoti blīva. Lai gan Tokijas urbānā vide ir ne mazāk blīva, tomēr tur galvenokārt mainās līdzvērtīgas komponentes – viena reklāma ar citu, viena *traka* māja ar vēl citu *traku* māju. Mūsu stiprā puse ir rūpes par jau uzbūvēto. Tāpēc izdevums atspoguļo samērā daudz rekonstrukciju un renovāciju projektu.

Kāpēc izvēlējies studēt arhitektūru?

Mani vecāki ir arhitekti (*Aija un Aleksandrs Pakloni – aut. piez.*), un neapzināti arhitektūra vienmēr ir bijusi blakus. Sākumā gribēju studēt starptautiskās attiecības vai mācīties Latvijas Mākslas akadēmijā. Taču lēmums tika pieņemts vienā dienā, un mani vairs nebija šaubu. Kad paziņoju to vecākiem, viņi pārjautāja, vai apzinos, ko es daru? Tagad es saprotu. Jo šī profesija nav viegla, tā ir ļoti virišķīga.

Turpināji studijas doktorantūrā, lai gan vairākums pēc studijām izvēlas praktizēt.

Doktorantūra man nenozīmēja tikai doktora darba rakstīšanu. Tā man deva iespēju savā pētījumā darboties vairākās ar arhitektūru

saistītās disciplinās un darīt to starptautiskā vidē. Strādājot tikai birojā, tas nebūtu iespējams. Kopā ar meksikāņu arhitektu Rafaelu Balboa (*Rafael Ayala Balboa*) izveidojām Tokijā savu *Studio Wasabi*, sākām rakstīt arhitektūras žurnālam *Domus*. To doktoranta pozīcija pieprasa un atļauj. Uzrakstīt tikai doktora darbu un negūt vēl citu – praktisko – pieredzi nav isti jēgpilni.

Saņēmi Japānas valdības stipendijas atbalstu programmā *Monbukagakusho* un devies doktorantūrā studēt uz Japānu. Tā bija mērķtiecīga izvēle vai nejaušība?

Gan viens, gan otrs. Pirms Japānas studijām strādāju *NRJA* birojā Latvijā un vēlāk *Wiel Arets Architects* birojā Māstrihātā. Uz Nīderlandi devos, pateicoties Arhitektūras veicināšanas fonda *Leonardo da Vinci* programmas projekta *Jauno arhitektu stažēšanās Eiropas arhitektu birojos* stipendijai. Sākumā biju stažiere, bet pēc tam jau sekoja līgums uz gadu kā jaunākajai arhitektei. Interesanti, ka pirmais uzdevums bija sagatavot maketu privātai rezidencēi Tokijā (*A' House, Nishiazabu, Minato, Tokyo*). Pēc trim gadiem, kad beidzot turp aizbraucu, to redzēju tikko iesāktu būvēt. Japāņu kolēģi birojā palīdzēja ar ieteikumiem augstskolas un profesora izvēlē. Stipendija savā ziņā bija nejaušība, bet vienlaikus daudzi apstākļi sakrita tā, lai viss noritētu ātri un veiksmīgi.

Studējot Japānā, specializējies pilsētplānošanā. Vai šāda izvēle nozīmē aicinājumu skatīt lietas stratēģiskāk?

Studēju Tokijas Universitātē, profesora Jukio Nišimuras laboratorijā, un piedalījos pētniecības darbā Keio Universitātē Tokijā. Tā bija iespēja attīstīt stratēģiskāku skatījumu un redzēt kontekstā. Studiju sākumā man daudziem jautājumiem nereti pietrūka argumentācijas, ▶

Nereti latvieši dizainā joprojām ir ļoti etnogrāfiski. Tradīcijas maz tiek interpretētas.

TEKSTS: DZINTARA PIURVIŅA
FOTO: ANSIS STARKS

Skaistuma izpratnes pamats ir ietverts jēdzienos *wabi, sabi un suki*, kurus skaidro kā vienkāršību, laika piešķirto vērtību lietām un izsmalcinātu eleganci.

Prestīžā a+u Latvijai vēltais speciālizlaidums.

bet pilsētplānošana šķita tā joma, kurā ir argumentācija, plašāks konteksts un iespēja atrast atbildes. Plašāk gan ļāva paskatīties tieši prakse un studijas starptautiskajā vidē, arī projekti, kas saistīti ar izstāžu un publikāciju veidošanu, – sadarbība ar žurnālu *Domus*, *a+u*, arī Latvijas vēstniecību Tokijā.

Iepriekš strādāji arhitektu birojos Rīgā, Nīderlandē, līdz Japānā kopā ar kolēģi nodibinājāt Studio Wasabi. Vai saskāries ar kultūras atšķirībām arhitektu profesionālajā vidē vai komunikācijā ar klientiem?

Profesionālās prasības Nīderlandē arhitektu birojos ir ļoti augstas. Viņi strādā sistemātiski, darba vide ir sakārtota, un tajā pašā laikā nīderlandieši ir izcili radoši. Komunikācijā viņi ir tieši, pasaka acis visu, kā ir. Pie tā es sākumā nevarēju pierast. Esmu strādājusi arī kopā ar kolēģiem no Spānijas un Itālijas. Viņi daudz uzmanības pievērš ne tikai profesionālajiem jautājumiem, bet arī tam, kā sarunu biedrs jūtas. Man ar spāņiem un itāļiem reizēm bija vieglāk saprasties nekā ar nīderlandiešiem. Savukārt Japānā jebkurā gadījumā esi ārzemnieks. Ja tiek pārākta etiķete, tev kā ārzemniekam tas var tikt piedots. Strādājot laboratorijā, attiecības profesors-students vai jaunāko un vecāko studentu starpā ir strikti hierarhiskas. Jāzina, kurš pirmais izsaka viedokli un kurš kuru uzklausa. Arhitekts ir meistars, māceklis sākumā vēro, atkārtoti meistara darbu un tadā veidā mācās no viņa. Meistara un mācekļa attiecības darbojas arī daudzās citās jomās – vai tā būtu suši pagatavošana, vai papīra liešana. Tieši vēlme izkopt līdz pilnībai jebkuras tradīcijas un nodarbes ir būtiska Japānas kultūras iezīme.

Tandēmā ar Studio Wasabi partneri Rafaelu Balboa vairākkārt žurnālam Domus esat intervējuši pasaulē slaveno arhitektu Kengo Kumu (Kengo Kuma). Ko esi paņēmusi sev no meistara atziņām?

Lai gan formāli tai nepiederēju, man sanācis daudz strādāt ar cilvēkiem no Kengo Kumas laboratorijas Tokijas Universitātē. Viens no pirmajiem *Studio Wasabi* darbiem bija grafiskais dizains grāmatai *Patterns and Layering. Japanese Spatial Culture, Nature and Architecture*, ko veidoja Kengo Kumas laboratorija. Mani pārsteidza un uzrunāja tas, cik arhitekts dziļi pārzina Japānas kultūras vērtības, īpaši arhitektūras tradīcijas, un vienlaikus spēj tās abstrahēt, interpretēt brīvi un inovatīvi, redzēt arhitektūras procesus kontekstā ar citiem kultūras strāvumiem. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc viņš Japānā ir tik atzīts. Kumā ieklausās ne

tikai arhitekti, bet arī plašāka sabiedrība. Meistarīgās interpretācijas dēļ atsaucas uz dziļākiem tradīcijas slāņiem viņa darbos pirmajā brīdī ir nolasāmas netieši. Sou Fudzimoto (*Sou Fujimoto*), ko arī esam intervējuši žurnālam *Domus*, savukārt piemīt jutība nolasīt Tokijas pilsētas telpas mērogu un slāņus, tos abstrahēt un radīt pārsteidzošas, jaunas telpiskas kompozīcijas, kas tieši atsaucas uz esošo vidi.

Kengo Kuma kādā no intervijām ir teicis, ka katram projektam viņš cenšas atrast vietas esenci. Strādājot dažādās pasaules vietās un vidēs, kā izproti vietas identitāti?

Estētikas izjūta ir universāla, bet pati vieta daudz ko pasaka priekšā. Japāni lepojas ar izkoptu estētikas izjūtu. Skaistuma izpratnes pamats ir ietverts jēdzienos *wabi, sabi un suki*, kurus skaidro kā vienkāršību, laika piešķirto vērtību lietām un izsmalcinātu eleganci. Šo izjūtu japāņi drīzāk parādīs ar piemēru palīdzību, nevis sniegs precīzu skaidrojumu. Iespējams, caur šiem abstraktajiem jēdzieniem arī es esmu mēģinājusi raudzīties gan uz Japānas, gan Latvijas kultūru.

Vēl esot Japānā, *Studio Wasabi* sāka projektēt lauku māju un mākslinieku rezidenci Latvijā – īpašums liels, kopā ar mežu. Pēc pieredzes, Tokijā mūsu pirmajās skicēs viss bija mazs un uz iekšu vērst. Sapratām gan, ka laukos nav vajadzības ietilpināties piecpadsmit kvadrātmetros un noslēgties, bet var atļauties skatu, brīvu telpu.

Ko vēl esi no japāņiem mācījusies?

Tā ir jau pieminētā nepieciešamība pārzināt savas kultūras vērtības, tās abstrahēt un mācīties izkopt. Arī uzmanību pret detaļām, dizaina un jo īpaši amatniecisko un tehnoloģisko kvalitāti. Japānā pret to izturas ļoti rūpīgi. Turklāt japāņi nekad skaļi par savu darbu nerunās, nelieliesies, neuzsvērs tā nozīmīgumu. Domāju, ka Japānā strādāju daudz intensīvāk. Latvijā paliek daudz vairāk laika pašrefleksijai. Šobrīd gan sāk pietrūkt Tokijas intensitātes.

Atmetot stereotipiskos priekšstatus par Japānas kultūru, ar ko, tavuprāt, tā joprojām ir interesanta eiropiešiem?

Japāņi pārzina savu kultūru. Skatot jebkuru parādību, tai, izrādās, ir arvien jaunas nianšes, par kurām kāds jau ir domājis, izkopies gandrīz līdz pilnībai. Tā var būt tējas ceremonija, sakuru vērošana, telpiskas koncepcijas vai estētiskas kategorijas. Japāna ir izsmalcināta, sarežģīta un vienlaikus niansēta. Iespējams, tas joprojām ir saistoši. Arī ideja, ka tikai meistarīgi pārzinot amata tehnikas un prasmes, var brīvi izpausties.

Vai mūsdienu ātruma un steigas laikmetā arhitektūras studentiem, ar kuriem tu strādā, šāda filozofija ir pieņemama un pašsaprotama?

Neesmu pārliecināta, vai studenti to ir līdz galam sapratuši, taču bez tā nevar. Ne visiem piemīt ambīcija būt labākajiem. Mana pārliecība – ja ej noteiktā virzienā un izdari nevis simtprocentīgi, bet simts un vienu procentu, tad jau esi vienu soli tālāk. Tikai tad vari aiziet vēl tālāk.

Savulaik biji ekspozīcijas stendu dizaina līdzautore Latvijas dizaina pop-up veikalam vienā no lielākajiem Tokijas iepirkšanās centriem (ekspozīcija tapa Studio Wasabi sadarbībā ar arhitektu Fumihiko Sano). Kā japāņi uztvēra Latvijas dizainu?

Japāņi augstu vērtē produkta kvalitāti – tieši amatniecisko kvalitāti. Tie dizaina priekšmeti, kas ar to izcēlās, interesēja pircējus visvairāk. Tokijas dizaina tirgus ir pārsātināts ar jaunumiem, arī izcilām lietām. Uzskatu, ka nereti latvieši dizainā joprojām ir ļoti etnogrāfiski. Tradīcijas maz tiek interpretētas. Latvijas vārds Japānas dizaina un mākslas vidē joprojām ir svešs, tāpēc atsaucas uz latvisko tradīciju, domāju, tomēr isti neuztver.

Kā tu raksturotu – kas ir Latvijas dizains?

Es droši vien neuzdrošinātos tādu vispārīgu atzinumu dot. Atturīgs, lakonisks, ar smalkumu. Vienlaikus tam piemīt arī tāds pamatīgums, reizēm pat smagnējs. Viegls un rotalīgs tas ir reti. To gan nedomāju kā kaut ko negatīvu.

Aprīlī Tokijas Tehnoloģiju universitātē paredzēta Latvijas arhitektūras izstāde, kur tu esi viena no izstādes īstenotājām.

Arhitektūras izstāde *Latvia. Architecture at Convergence* Tokijas Tehnoloģiju institūtā būs viens no Latvijas vēstniecības Japānā rīkotajiem kultūras notikumiem, lai popularizētu Latvijas dizainu un arhitektūru. Izstādes iecere izvērtās kā loģisks turpinājums žurnāla *a+u* izdevumam par Latviju. Žurnāla iznākšana ir ļāvusi uzaicināt arī arhitektu Kengo Kumu kā goda viesi uzstāties ar lekciju šopavas Latvijas Arhitektūras gada skates laikā.

Daudzkārt klātienē esi piedzīvojusi labu arhitektūru. Vai spēj uztvert arhitektūru, to profesionāli neanalizējot?

Domāju, ka ne. Ja ir tā jūtība pret dizainu, arhitektūru vai māksliniecisku izteiksmi apgērbā, tad tā ir. Vai es varu abstrahēties no profesijas? Diez vai. ■

Kronodesign®

Trends 16/17

Mūsu jaunā kolekcija Trends 16/17 ir ideāla KOKA, AKMENS un METĀLA savienojuma.

Tā papildina lielāko Kronospan vīramas kolekciju Kronodesign ar 11 jauniem, moderniem koka dekoriem, 8 alu metāla un 10 darba vīramas dizainiem.

Un tie visi ir pieejami noliktavā jau TAGAD!

Lai uzzinātu vairāk, lūdzam sazināties ar mūsu pārdošanas nodaļu vai apmeklēt mūsu mājaslapu.

kronospan
www.kronospan-express.com